

30 OM PRINCIPEN FÖR SAMHÄLLSREFORMER.

Freja n:o 20 10.III 1840

Man har under det sednaste halfseklets politiska reformer i ett allmänt språkbruk skiljt emellan en reform, byggd på teorier, och en, som har sitt stöd i hvarje lands historia. Det har sålunda äfven i politiken uppstått en historisk skola, som i sin ytterlighet såsom upproriskt och blott för störande fördömt hvarje försök att åstadkomma ett nytt samhällsskick. Utgången af Franska revolutionen gaf denna skola ett stort inflytande; ty man kunde ständigt återopa dess fador, såsom den gifna följden af hvad man kallat de nya ideernas inympande på samhällsskicket. Ännu vid Parla-
mentsreformen i England spådde man sig en våldsam omstörtning af detta lands institutioner. Å andra sidan hafva, isynnerhet bland den entusiastiska ungdomen, vissa abstrakta föreställningar om menniskorätt och frihet ifrån samma tid gjort sig gällande, och man har på denna sida föraktat allt bestående, ända till en vanvettig förvirring i begreppen om rätt och orätt, så att man slutligen öppet bekämt sig till den Jesuitiska grundsatsen: »ändamålet helgar medlen.» Denna ömsesidiga ultraism beror ytterst på en ensidig åsigt, af hvad förnuft och sanning är. Å ena sidan anser man förnuftet för en blott medfödd Guds gåfva och gör godtycket till högsta lag. Å den andra dyrkar man den döda bokstafven och besinnar icke, att denna är oförnuftig, der den upphört att lefva i tänkesätt och handling, upphört att vara lefvande ord. Det är en strid mellan hedendom och christendomen såsom blott auktoritetstro. Det var nemligen den återupplifvade kännedomen om de gamlas vishet, som i reformationen bröt auktoritetstron. Det var också denna vishet, som öfver hela Europa gjorde sig gällande icke mindre i spekulationen än i vitterheten; och detta förnämligast i Frankrike. Man kan sålunda säga, att det litterära tidevarf, som fått namn efter Ludvig XIV, varit revolutionens amma. Såsom en reaktion mot denna hedendomens inverkan på det christna samhället, uppstod den historiska skolan med sin trosfilosofi, sin religiösa supranaturalism och sin medeltidsvitterhet. Hvad helst man må säga om det gagneliga eller förderfliga uti hedendomens upptagande i christendomen, det säkra är, att den förra alltredan är upptagen i det christna samhällsskicket, i dess vettenskap och konst.

Vi bekänna öppet, att vi icke tillhöra någondera af ofvananförda ultraismer; men vi anse också, att båda bör vederfaras sin rätt och att båda, såsom faktiskt bestående i den Europeiska bildningen, äfven böra erkännas för lika berättigade elementer i denna bildning. Endast hvardera för sig är ultraistisk. Menskligheten kan lika litet återföras till hedendomens skepsis, som till medeltidens auktoritetstro. Det går lika litet an att förkasta det bestående gamla såsom oförnuftigt, som att söka dess bestånd i blotta yttre former och i liflösa stadganden. Förnuftet såsom blott individens förmåga må göra hvilka ansträngningar som helst, det kan dock icke lösrycka sig från sin tid, dess vetande och institutioner, utan att förklaras för oförnuft. Likaså litet kan en institution, en lärosats, hvars förnuftiga betydelse ingen förmår inse, gälla för verksam till främjande af samhällets välfärd och vetande. Att säga: denna institution är oskadlig ehuru onyttig, och på sådan grund yrka dess bibehållande, är att förneka sitt förnuft. Ty hvarje samhälles institutioner böra icke blott vara ett uttryck af nationens högsta vetande, utan äfven göra sin förnuftighet hos nationen gällande och sålunda vara den allmänna bildningens både medel och ändamål.

Vid hvarje samhällsreform är derföre nödigt att tillse, huruvida den nya institution, hvarigenom det föråldrade antingen utvecklas eller ersät-

tes, i sjelfva verket äger den förnuftiga betydelse, för hvilken den föråldrade formen varit ett otillräckligt och bristfälligt uttryck. Ty endast sålunda bibehålles den historiska kontinuitet, som yrkas af det gamla vännen, under det att å andra sidan den föråldrade formen faller för en ny form, för ett bestämdare uttryck af den i det gamla inneboende anden. Ty all lagstiftning, äfven den skenbart nya, som icke bestämdt upphäver eller utvecklar ett äldre stadgande, sammanhänger likväl, om den vill göra anspråk på förnuftighet, i otaliga utgreningar med det förut bestående och har uppå detta en retroaktiv verkan. Det är därför en total omstörtning af samhällsinrättningen är en olycka. En sådan förlorar nemligen all objektivt förnuftig grund och botten, och det samhällsskick, den framkallar, saknar all möjlighet att såsom medel inverka på nationens förnuftiga utveckling. Det var därför reformationen tvangs att öfvergifva sin protest mot alla menckliga tillsatser till Bibelns läror, och sjelf statue-
 10 rade vissa Symbola för den religiösa öfvertygelsen; det var också därför som Franska revolutionen drefs tillbaka till enväldet, och med detta till upptagande af de principer, hvilkas förkastande var revolutionens första verk, men hvilka nu kvarstå i Frankrikes religiösa och politiska författning, churu i till en del förändrad form. Äfven Sverige har känt menliga
 20 följder af de mera genomgripande regementsförändringar landet genomgått.

Men vid allt detta uppstår naturligtvis den fråga: Hvem afgör öfver det i förhandenvarande institutioner förnuftiga? Hvem bestämmer, om den gifna formen motsvarar och uttrycker denna förnuftighet? Man kunde här svara: Regeringen eller Nationen — det är likgiltigt. Ty ett lands regering är intet annat, än dess lefvande och verksamma samhällsinrättning och lagar, och i dessa är nationens förnuft förverkligadt. Folket åter kan icke vara den stora massan, som intet medvetande har hvarken af sig sjelf
 30 såsom nation eller af samhällsinrättningen såsom nationens intelligens. Endast den del af folket, hos hvilken detta medvetande finnes, utgör därför sjelfva nationen. Men denna del af folket är densamma som regeringen; ty äfven enväldsherrskaren styrer genom den och styres af den. Med skäl kan man väl sålunda säga, att hvilken styrelseform som helst är god, om endast styrelsen är nationell, ett uttryck af nationens förnuftighet¹. Men å en annan sida kan styrelseformen icke vara likgiltig, emedan styrelsen lika mycket är medel som ändamål, och den således såsom medel bör motsvara ändamålet, såsom form uttrycka sin förnuftiga betydelse. I den mån därför som nationalmedvetande vaknar, öfvergår folket till regering, och styrelseformen blir ett uttryck för detta nationalmedvetande.
 40 Ty det förnuftiga är icke blott det abstrakta begreppet, utan det verkliggjorda och objektivt existerande. Nationalmedvetandet är sålunda verkligt först då det i sjelfva styrelseformen är verkliggjordt, då folket i denna ser *sin* regering och i regeringens majestät sitt eget. Finnes icke denna öfverensstämmelse så upphör regeringen att vara i sig sitt ändamål och nedsättes till blott medel, eller med andra ord: den blir en *blott* form, hvilken som sådan är förgänglig och viker för en ny, *reformerad*. Att en

¹ I denna mening kan sägas, att »sederna äro mäktigare än lagarne.» Men en lag, som strider emot sed, är en död bokstaf och förtjenar icke namn af lag. Det är därför ett bland de många obetänkta anföranden uti den i flera afseenden förtjenstfulla boken »*Tidens Oro och Tidens Kraft*» då det heter: »Med sitt Parlament hade England ingenting uträttat, om det icke ägt djuptänkande statsmän, ett folk med stor aktning för lagar och erkända samhällslägen, med kraftig och endrätig fosterlandskärlek» o. s. v. Ty alla dessa förmåner äro lika mycket en frukt af den representativa författningen, som de uti och medelst den framträd i handling och verklighet.

sådan omotsvarighet mellan samhällsförfattningen såsom medel och såsom ändamål ständigt måste återkomma, är en konsekvens, som förskräcker makligheten; men i sjelfva verket är dess häfvande samhällets rätta lif, och härutinnan ligger den förnuftiga nödvändigheten af *Samhällsreformer*.

31 OM REPRESENTATIONENS OCH DET REPRESENTATIVA SAMHÄLLSSKICKETS BETYDELSE.

Freja n:o 21 13.III 1840

Vi hafva uti en föregående artikel sökt uppvisa det förnuftiga uti samhällsreformer i allmänhet och dervid äfven förklarat oss, öfver det nödvändiga uti styrelse- eller regeringsformernas motsvarighet till nationalmedvetandets särskilta utvecklingsgrad, hos ett folk, i en bestämd tidpunkt. Hvarje regeringsform, som äger en sådan motsvarighet, är också derigenom en representativ statsförfattning. I de Germaniska samhällena, uti hvilka konungamakten ursprungligen berodde af folkens fria val, var denna representativa natur uttryckt äfven i konungaväldet. Med christendomen vidtog konungamaktens ärfthlighet. Vi våga derföre anse denna grundad icke blott i den tillfälliga omständighet, att en utmärkt regents afkomlingar af folkets tacksamhet kallades till thronen, utan hellre i christendomens lära, att all öfverhet är af Gudi. Denna lära öfvergick småningom till den öfvertygelse, att sjelfva konungavärdigheten var af Gudi, hvilken allt mera stadgades, i den mån den verldsliga makten gjorde sig fri ifrån den andliga och icke mera blott medelbart, genom Påfven, bevisade sitt gudomliga ursprung. Men så länge denna öfvertygelse om konungamaktens gudomliga ursprung hos folken lefde, var också enväldet ett uttryck af nationalmedvetandet. Med skäl kunde derföre Ludvig XIV säga *l'etat c'est moi* — men hans ord väckte tviflet, och ett århundrade sednare sade en undersåte i hans fordna rike: »om blott Regentens näsa icke är efter folkets smak, så äger detta rätt att taga sig en annan Regent, i hvars näsa det finner behag»¹. Detta var den ultraism, hvilken vi i det föregående kallat hedendomens skepsis. Förnuftigare och såsom vettenskaplig teori, framträdde den (sedan *Rousseau*) i läran om samhällsfördraget.

Man föreställde sig nemligen allt samhälle och således all regeringsmakt grundad på ett *kontrakt*, en öfverenskommelse mellan styrande och styrda. Det absurda i denna lära, såsom förklaring öfver samhällets historiska uppkomst, inses lätt, emedan den förutsätter ett ursprungligt tillstånd af rättslöshet. Också såsom princip för samhällsinrättningen innebär den omöjligheten att någonsin kunna realiseras. Ty huru långt än stipulationerna må sträckas, uppkommer icke genom dem något rättstillstånd. De kunna i oändlighet tydas och förutsätta en tredje man, som afgör öfver denna tydning, hvilkendera kontrahenten som brutit öfverenskommelsen o. s. v. Emellertid är det på denna princip man velat bygga den såkallade representativa statsförfattningen. Man bibehöll nemligen konungamaktens *ärfthlighet*, af fruktan för de vådor ett valrike medför. Men man sökte en motvigt mot konungamaktens missbruk uti en national-representation, beroende af de styrdas *fria val*. I teorien har man allt ännu fortfarit att betrakta dessa båda statsmakter såsom tvenne kon-

¹ Ungefär dessa liderliga ord finnas hos Börne eller Heine, vi erinre oss icke hvilkendera.